

Mottagare
Regionstyrelsen

Uppdrag. Utredning om inrättande av familjecentral

Förlag till regionstyrelsen för beslut i regionfullmäktige

- Återrapporteringen av uppdraget tas emot.

Sammanfattning

Regionstyrelseförvaltningen har fått i uppdrag att utreda förutsättningar för att inrätta en familjecentral på Gotland samt hur barn och familjer nås av det förebyggande arbete som bedrivs i en familjecentral.

Med familjecentral avses en samlokalisering av mödrahälsovård, barnhälsovård, öppen förskola och socialtjänst med förebyggande verksamhet. Verksamheter inom en familjecentral erbjuder alla ett universellt, främjande och förebyggande uppdrag som riktar sig till alla barn 0-5 år och deras föräldrar

Familjecentral på Gotland har tidigare varit föremål för utredning. Dåvarande kommunstyrelsen fattade i maj 2009 följande beslut:

”I stället för att nu gå vidare med utredningen om inrättande av familjecentral är det angeläget att förbättra samverkan mellan berörda verksamheter. Barn- och utbildningsnämnden, hälso- och sjukvårdsnämnden och socialnämnden får därför i uppdrag att, bl.a. inom ramen för Barnsam och under medverkan av ledningskontoret, klargöra roller inom och ansvarsfördelningen mellan de berörda verksamheterna i syfte att inom ramen för befintliga resurser förbättra samverkan.”

Samverkanstrukturerna i sina olika former har under åren spelat en viktig roll för samarbetet och utvecklingen kring barn och unga inom Region Gotland. Dåvarande Barnsam har numera ersatts av den nyligen uppdaterade strukturen ”Region Gotlands samverkanstruktur skola, vård och omsorg”.

Att förbättra samarbetet och samverkan har hela tiden varit målsättningen, men utmanas av kunskap och förståelse om varandras uppdrag, olika ansvarsområden, ekonomi och kulturkrockar vilket bekräftades och synliggjordes i ”Börja med barnen!”-utredningen (SOU 2021:34). Utmaningarna är komplexa, även på Gotland.

Utredningen ger en beskrivning av befintliga verksamheter på Gotland som kan ingå i familjecentral, dvs barnavårdscentraler (BVC), barnmorskemottagningar (BMM), öppen förskola och socialtjänstens öppna mottagning, råd och stöd.

På Gotland finns idag BVC och BMM i Visby, Slite och Hemse. Öppen förskola i Visby, samt nystartat utvecklingsarbete med flexibel förskola för att nå familjer i Slite samt på sikt även Hemse.

Socialtjänstens öppna insatser, råd och stöd finns i Visby, men planering och förberedelse pågår för omställningen till ny socialtjänstlag.

”Region Gotland skola, vård och omsorg” är en samverkansstruktur för samordning, prioritering och beslut med fokus på dem vi är till för. Strukturen syftar till att skapa större genomförande kraft och samordning av/samverkan kring främjande och förebyggande arbete samt insatser för individer med komplexa och sammansatta behov i alla åldrar.

Både inom ramen för samverkansstrukturen men även inom varje förvaltning sker samordning och utvecklingsarbete inom olika områden kring de yngsta barnen och utredningen beskriver ett flertal. Som exempel kan utvecklingsarbetet med en flexibel och mobil öppen förskola beskrivas. Sedan tidigare finns öppna förskolan Myllan i Visby och nu utvecklas Öppna förskolan Gotland att med befintlig personalresurs öppna i 1 dag/vecka i Slite och på sikt även Hemse. Samarbete med BVC och socialtjänstens råd och stöd är planerat med målet att verksamheterna kan finnas med vid vissa tillfällen på öppna förskolan för att möta föräldragrupper.

I en översyn av tillgänglighet i befintliga lokaler beskrivs att möjligheten till samlokalisering för verksamheter i en familjecentral i Slite, Hemse respektive Visby är liten utan att det samtidigt medför omfattande och kostsamma omställningsarbeten med att flytta verksamheter och anpassa lokaler.

Bedömning

Det är positivt att de yngsta barnen har uppmärksammats som en viktig målgrupp för det främjande och förebyggande arbetet, både nationellt och lokalt den senaste tiden. Både aktörer och beslutsfattare har mer kunskap och insikter om vikten av tidiga och samordnade insatser inte minst kring de yngsta barnen.

Som framkommit i utredningen bedrivs inom Region Gotlands samverkanstruktur skola, vård och omsorg, ett medvetet arbete för att åstadkomma detta och som har intentionen att arbeta gränsöverskridande och familjecentralsliknande med ett familjecentrerat arbetssätt i samverkan.

Den uppdaterade samverkansstrukturen är en avgörande faktor för att säkerställa samordning från det ofödda barnet och uppåt i åldrarna.

Gällande förutsättningar för familjecentral är bedömningen att inrättandet av familjecentral med samlokaliserade verksamheter skulle medföra omfattande, tidskrävande och kostsamma omställningsarbeten med att flytta funktioner och anpassa lokaler. Att beräkna kostnader för familjecentral i detta skede bedöms inte vara möjligt då beräkningsunderlag saknas, men för att åstadkomma likvärdig tillgång till stödet bedöms en familjecentral på Gotland inte vara vägen framåt. Bedömningen är att Region Gotland behöver utgå från de specifika förutsättningar som finns och tillsammans inom

samverkansstrukturen fortsätta att utveckla en flexibel, hållbar och resurseffektiv organisering. Region Gotland har stora utmaningar gällande både kompetens, lokaler och ekonomi men det finns god kännedom om vikten av föräldraskapsstöd och tillgänglighet. Den samverkan som kan ske i en familjecentral underlättas givetvis vid en samlokalisering, men är inte avgörande om samarbetet kan uppnås på annat sätt. Flera olika utvecklingsinsatser har på senare tid genomförts eller pågår för att tillskapa detta vilket beskrivs i utredningen.

Utvecklingsarbetet med öppna förskolan för komma närmre invånarna är ett intressant exempel på ett anpassningsbart arbetssätt och i samarbete med andra verksamheter finns det stora möjligheter till ett familjecentrerat arbetssätt i samverkan.

Lika viktigt som övergångarna och synergierna mellan verksamheterna, är att se till att flödet till de högre åldrarna också blir så sömlös och sammanhållen som möjligt, precis som man i ”Börja med barnen!” poängterar.

Här kan även nämnas det pågående arbetet med den nya socialtjänstlagen med fokus på förebyggande arbete, ökad tillgänglighet och att socialtjänsten ska arbeta med tidiga insatser. Den beräknas träda i kraft 1 juli 2025.

Region Gotlands samverkansstruktur skola, vård och omsorg skapar beslutsförmåga, förankring, samordning och prioritering och tillsammans säkrar strukturen upp att utvecklingsinsatser kring små barn hänger ihop och skapar synergier även i arbetet med högre åldrar.

Den samlade bedömningen är att inrättandet av en familjecentral skulle innebära omfattande och kostsamma omställningsarbeten, samtidigt som det pågår ett omfattande utvecklingsarbete för att öka samordning och tillgänglighet inom samverkansstrukturen kring de yngsta barnen och deras familjer. Utvecklingsarbetet att tillskapa de vinster som en familjecentral skulle föra med sig anses tillräckligt utan att fokusera på fysisk samlokalisering.

Bedömning av konsekvenser i tvärperspektiv

1. Rättslig grund/ rättsligt perspektiv

Bedömningen är att det som beskrivs i utredningen förenligt med gällande och berörd lagstiftning.

2. Ekonomiskt perspektiv

Bedömningen är att införande av en familjecentral skulle medföra omfattande och kostsamma omställningsarbeten med att flytta verksamheter och anpassa lokaler.

3. Barnperspektiv

Det befintliga familjecentrerade arbetssättet bedöms som ändamålsenligt och även de utvecklingsinsatser som planeras bedöms som positiva utifrån ett barnperspektiv.

4. Jämställdhetsperspektiv

Bedömningen är att inrättandet av familjecentral jämfört med pågående utvecklingsarbete inte förbättrar jämställdheten i högre grad.

5. Landsbygdssäkring/geografiskt perspektiv

Bedömningen är att befintliga arbetsätt och BVC:s verksamheter i Visby, Slite och Hemse samt nystartat utvecklingsarbete med flexibel förskola för att nå familjer i Slite samt på sikt även Hemse är positivt utifrån ett geografiskt perspektiv.

6. Klimat och miljöperspektiv

Bedömningen är att det som framkommer i utredningen inte ger någon påverkan på klimatet.

Beslutsunderlag

Regionstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse, 2024-09-19
Utredning Familjecentral på Gotland, 2024-09-16

Regionstyrelseförvaltningen

Stefan Hollmark
Regiondirektör

Ulrika Jansson
Ekonomidirektör

Skickas till

Registrator SON
Registrator HSN
Registrator BUN